

Tegetthoff kazamatahajó 1878

SMS Tegetthoff (I.) kazamatahajó koshajó

(Átnevezve 1912.03.06-án SMS Mars-ra¹⁴⁰⁹)

(„Féltüstvérei” az SMS Erzherzog Albrecht és az SMS Custoza)

Vízkeszoritása:

Üresen: 6492 hosszú tonna (6595 t)

Feltöltve: 7390 – 7431 hosszú tonna (7510 – 7551 tonna)

Teljes feltöltéssel: 7820 hosszú tonna (7950 t)

Max. vízkeszoritása a stabilitási mérésnél 7939,47 hosszú tonna (8066,87 t) (máshol 7950 tonna¹⁴¹⁰)

Hossza: 92,46 m (303 láb 2 hüvelyk)

Hossza az egyenesek között: 87,46 m

Hossza a vízvonalon: 89,39 m (293,3 láb)

Szélessége: 19,04 m -19,1 m (62 láb 8 hüvelyk) a vízvonalon, 19,68 m a fedélzeten, 21,78 m vagy 21,67 m a kazamaták felett.

Merülése: Üresen 7,16 m (23,5 láb)

Közepesen feltöltve 7,573 m (24,85 láb) - 7,6 m (24 láb 11 hüvelyk)

Teljes terheléssel 7,88 m (25,9 láb) – 8,38 m

Lőrésék a víz felett: 2,84 m (Merülés: 1 cm = 13,8 t)¹⁴¹¹

A Tegetthoff keresztirányú metacentrikus magassága: 1,615 m (5 láb 3,6 hüvelyk)

Teljesítménye:

névlegesen 1200 LE

1881-ben 5231 LE (3901 kW) vagy 5864 LE

1883-ban túlterhelve is 6706 LE (5001 kW)

1893-ban 9242 LE

Meghajtása a megépítésétől 1892/93-ig, mikor modernizálták a hajót:

1 db függőlegesen összetett 2 hengeres alacsony nyomású gőzgép, átmérő: 3,175 m, lökethossz: 1,295 m (Van ahol fekvő gőzgépről írnak.)

8-9 db egyenként három tüzteres kazán, üzemi nyomás 2,06 atm. Összsúly: 1085 t.

2 db kémény

1 db tengely

1 db Griffith hajócsavar, mely átmérője 7,16 m (23,5 láb)

Kezdetben háromárbocos sóner teljes vitorlasként is felszerelték. Később már csak két árboccal rendelkezett. Vitorlafelület 1347,6 m² 1891-ig, majd 1130 m². 2 db kémény.

¹⁴⁰⁹ Salzburger Volksblatt, März 1912-03-06

¹⁴¹⁰ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁴¹¹ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

Az 1892-93-as modernizálás után: 2 db álló Schichau 3 hengeres hármas expanziós gőzgép,
8 db hengeres kazán, üzemi nyomás 11 atm
teljesítmény 8160 LE – 9242 LE
2 db 3 szárnyú hajócsavar, 4,50 mm-es átmérővel¹⁴¹²
2 db kémény

Üzemanyaga: 676 tonna szén

Sebessége: 13 csomó (24 km/h)
(14,37 csomó (26,16 km/h) 1881-ben, 70-es fordulatszámmal)
(13,97 csomó (25,87 km/h) 1883-ban, jelentősen túlterhelve)
(15,5 csomó 1893-ban)
(16 csomó 1895-ben)

Hatótávolság: 3000 - 3300 tmf (6100 km; 3800 mérföld) 10 csomós (19 km/h; 12 mph) sebességgel

Személyzete: 525 fő

Őrsége: 13 tiszt, 14 hadapród, 2 orvos, 8 gépészhivatalnok, 1 számvivő tiszt és 481 altiszt meg közmatróz.¹⁴¹³

1877-ben 570 fő, 1880-ban 520 fő, 1881-ben 525 fő, 1893-ban 39 + 535 fő, 1907-ben 28 + 546.

Páncélzata kovácsoltvas: ¹⁴¹⁴

Övpáncél: 230–356 mm (9–14 hüvelyk), középpen 356 mm, a hajó elején és a tatján fokozatosan 330 mm (12 hüvelyk), majd 230 mm (9 hüvelyk) A páncélöv magassága 2,74 m.

Kazamaták: 127–305 mm – 330 mm – 369 mm (5–12-13 hüvelyk)

Válaszfalak: 254–300 mm – 305 mm (10,0–11,8 - 12 hüvelyk)

Fedélzet: 69 - 76 mm (3 hüvelyk)

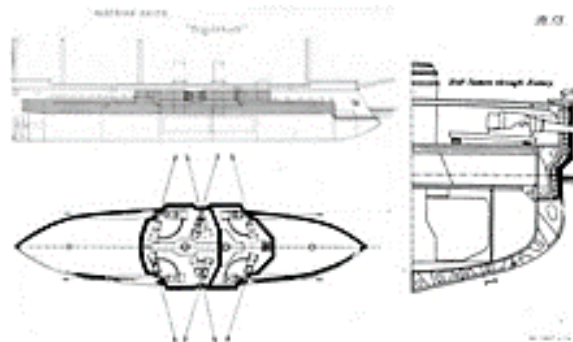
Parancsnoki torony: 127 mm - 178 mm (5 - 7 hüvelyk)

A páncéllemezek súlya összesen 2122, 5 tonna (máshol 2156,6 tonna, vagy 2160 tonna), ami a hajó össz súlyának több mint negyed része.

Fegyverzet a hadrendbe állásakor:

Jellegzetes kazamata hajó 3 db oldallöveggel, orr- és tatirányú tüzelési lehetőséggel.

2 db 28 cm L/18 (11 hüvelyk) Krupp hátultöltő ágyú

Mindegyik löveg csőemelési tartománya -5° és +8,25° között volt, és az elülső ágyúk közvetlenül előre is tudtak tüzelni. A hátsó ágyúkat közvetlenül hátra is lehetett löni, míg a középső lövegeknek korlátozottabb volt a tüzelési íve. A lőszertár közvetlenül a főütege alatt volt. (csősúly: 27,5 t, závarzat: 1,950 t, lövegölcső: 13,390 t, lövedékek: 253 kg, kilövő lőportöltet 56 kg)

¹⁴¹² http://www.agenziabozzo.it/navi_da_guerra/c-navi%20da%20guerra/C-0373_KuK_TEGETTHOFF_1878_corazzata_a_batteria_centrale_ormeggio_boa_1893.htm
<https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁴¹³ Vasárnapi Ujság – 1895-12-15 / 50. szám

¹⁴¹⁴ Neuigkeits-Welt-Blatt, März 1906-03-08

6 db 8,9 cm L/24 (3,5 hüvelyk) Uchatius löveg ágyú a felső fedélzeten különálló forgótalpon

2 db 7 cm L/15 (2,8 hüvelyk) Uchatius löveg ágyú felső fedélzeten különálló forgótalpon

9 db 4,7 cm (1,9 hüvelyk) gyorstüzelő QF ágyú¹⁴¹⁵ az árbocokon lévő harci állásokban (4 db 4,7 cm/L44 gyorstüzelő löveg 5 db 4,7 cm/L33 szórólöveg)

2 db 25 mm-es MG Palmkranz gyorstüzelő géppuska (szórólöveg)

Oldalsortüze 1550 kilogramm súlyú.

1-1 db 45 cm-es vízvonal feletti torpedócső a hajóorrban és a taton

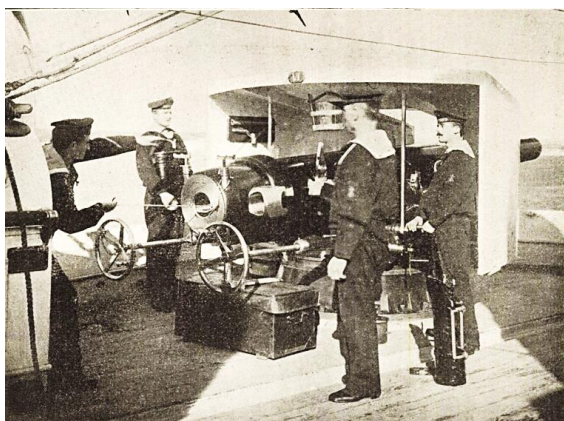
Igen természetes, hogy hadihajóink legénysége is, épen úgy, mint gyalogsági katonáink, a Mannlicher-féle ismétlő puskával van ellátva.

Korszerűsített fegyverzete az 1893-ból:

6 db 24 cm (9,4 hüvelyk) L/35 C86 Krupp ágyú

Egy 24 centiméter ür átméretű acélágyúnak költsége a talpéval (laféta) együtt 138,000 forint.

5 db 15 cm (5,9 hüvelyk) L/35 QF régebbi típusú Krupp ágyú

Egy 15 cm-es gyorstüzelő ágyú, de nem tudom, hogy melyik hajón

Csővének hossza 5,22 méter, nyom pedig talpastól együtt 93 méter mázsát. Gyújtó acélgránátjának súlya a benne foglalt robbantószerrel együtt 53,4 kg. Puskapor tölténye 17,7 kg. Ezen ágyúknál az Amon-féle barna lőport használják, melynek igen csekély a füstje. A lövedék induló sebessége 598 méter másodpercenként és 38 centiméter vastagságú hengerelt vasvértet képes átütni a torkolatnál.¹⁴¹⁶

2 db 66 mm (2,6 hüvelyk) L/18 ágyú (Más forrás L/15-öt ír.)

9 db 47 mm L/44 QF ágyú

6 db 47 mm L/33 ágyú

2 db 8 mm (0,31 hüvelyk) géppuska

(A Károly Salvator főherceg által föltalált mitrailensökkal (golyószóró) 400 lövést lehet percenként tenni. Ezeket főleg az árboczkasokban állítják föl. Nem tudni, hogy ez került-e a hajóra.)

2 db 35 cm (13,8 hüvelyk) torpedócső (egy az orrban és egy a taton)¹⁴¹⁷

Egy torpedó 3—6000 forint-ba kerül.¹⁴¹⁸

Csónakok:

1 db I. osztályú gőzbárka, 1 db II. osztályú gőzbárka, 1 db I. osztályú vitorlás bárka, 1 db Pinasse,

2 db I. osztályú vitorlás csónak, 2 db II. osztályú vitorlás csónak, 1 db I. osztályú mentőcsónak,

1 db II. osztályú Gigg, 2 db 6 evezős Jollbort, 1 db 2 evezős Jolle, 1 db tisztító ladik¹⁴¹⁹

¹⁴¹⁵ [https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Tegetthoff_\(1878\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Tegetthoff_(1878))

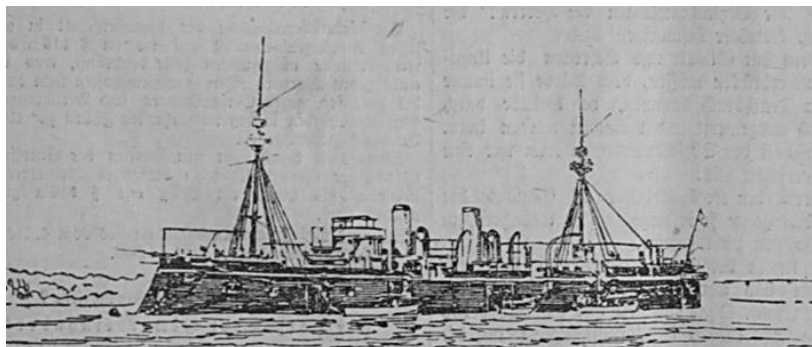
¹⁴¹⁶ Vasárnapi Ujság – 1895-12-15 / 50. szám

¹⁴¹⁷ [https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Tegetthoff_\(1878\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Tegetthoff_(1878))

¹⁴¹⁸ Vasárnapi Ujság – 1895-12-15 / 50. szám

¹⁴¹⁹ Matlekovits Sándor (szerk.): Magyarország közgazdasági és közművelődési állapota ezeréves fennállásakor és az 1896. évi ezredéves kiállítás eredménye 4. kötet (Budapest, 1897) Marchetti Herman - Reményi Ferenc: A cs. és kir. haditengerészet kiállítására

1895-ben a fekete, nagy füstöt terjesztő lőpor helyett haditengerészetünknel most az Ammon-féle salétrom és faszénből készült kevés füstöt csináló és prismaticus hasábokban előállított lőport használják, a legnagyobb ágyúinknál pedig ballistit-et (a pozsonyi gyárból) használnak, mely nitrocellulosából és nitroglycerinből készül; füstje egyáltalán nincs, mely utóbbi lőpor most már nem hasábokban, hanem csőalakban készítetik és csak az a hibája van, hogy szertelen hőséget fejtven ki, az ágyúcsöveket hamar kimarja és lángja gyakran hátul kicsap.¹⁴²⁰

A Tegetthoff a két harci árbocával, már fővitorlázat nélkül¹⁴²¹

Épült: Stabilimento Tecnico Triestino (Trieszt) - San Rocco

Tervezte: Josef von Romako

1872.06.02. I. Ferenc József császár rendeletben határozza meg az építendő kazamatahajó nevét.

Építés kezdete: 1876.03.01, a hajó gerincének a lefektetése 1876.04.01. 1876.05.01-én felállították a főbordázatot.¹⁴²²

Vízrebocsátás: 1878.10.15.

Szolgálatba állt: 1881.10.12. (máshol 1882.08.05, vagy 1882 szeptember)

Építési költsége: közel 4 millió forint, beleszámítva az 1892/93-as átépítését is a fegyverzet nélkül.¹⁴²³

A hajó építésének felügyeletével Carl Tullinger mérnökre bízta meg. Ő Amszterdamban tanulmányozta korábban a hajóépítést. Mollier Ede mérnök vezetése alatt építették a Custozza, Radetzky, Tegetthoff, Kronprinzessin Stephanie, Kaiserin Elisabeth, Wien, Budapest és Kaiser Karl VI. hadihajókat és az osztrák Lloyd-társaság leghatalmasabb gőzöseit.¹⁴²⁴

A tengerészet sokat köszönhet az alkotmányos aerának s a korábbi delegatióknak. 1869. óta 23 új hajó építetett, kimustráltatott vagy törést szenvedett pedig 9. 1869-ben a tengerészeti költségre meg lett szavazva 8.750,160, 1870-ben 9.833,265, 1871- ben 10.983,700, 1872-ben 10.924.690, 1873 ban 10.027,210, 1874-ben 10.765,060, 1875. 9.993,964 és 1876-ra meg fog szavaztatni valószínűleg az albizottság javaslata szerint 9.923,474 ft.¹⁴²⁵

¹⁴²⁰ Vasárnapi Ujság – 1895-12-15 / 50. szám

¹⁴²¹ Neuigkeits-Welt-Blatt, März 1912-03-21

¹⁴²² <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁴²³ Vasárnapi Ujság – 1895-12-15 / 50. szám

¹⁴²⁴ Pesti Hírlap, 28. évfolyam, 1906-09-29 / 268. szám

¹⁴²⁵ Egyetértés és Magyar Ujság, 1. évfolyam, 1875-10-10 / 161. szám

Az 1870-es évek eleji rossz gazdasági viszonyok arra kényszerítették az osztrák-magyar kormányt, hogy csökkentse a haditengerészeti költségvetést. Friedrich von Pöcknek sikerült meggyőznie a parlamentet, hogy 1875-ben szánjon pénzt új hadihajóra. A hajó fegyverei Németországból, míg páncélozást Nagy-Britanniából származott.

Romakó számos fejlesztést hajtott végre a korábbi kazamata hajókhoz (SMS Erzherzog Karl és SMS Custoza) képest. Javított a hajótest formáján, hogy csökkentse az ívelt páncéllemez szükségletet. A fő lövegek elrendezését a kazamata fedélzeten megváltoztatta. A fő tüzérség egyetlen fedélzetre került, mi által a lövegek egymás mellé kerültek. Ez egy nagyon jó megoldásnak bizonyult.

A hajó erős kossal, rövid és elő és tatfedélzettel épült. Az első olyan hajó a Monarchiában, amit teljesen acélból építettek. Ez jelentős súlymegtakarítást tett lehetővé.

A hajót egyetlen kormányművel irányították a parancsnoki torony felső, nyitott hidjáról, vagy a fedélzet alatti páncélozott harcállásponttól.

A Tegetthoff más tekintetben is figyelemre méltó. A közös haditengerészetnek első csatahajója ez, melynél mindjárt kezdettől fogva lemondottak a teljes vitorlázotról.

A Tegetthoff szárazdokban¹⁴²⁶

1875.

VI. czimnek megtakarítása is más czimben tűnik fel, ha, meggondoljuk, hogy a régi »Drache« leszerelése folytán az extraordináriumban felvett s most épülő »Tegetthoff« voltaképen komplettirozni fogja a hajóállományt s 687.200 frttal a »Drache« helyén a Saida és Taurus mellett a rendes költségvetésbe volna átteendő.¹⁴²⁷ Eredetileg 847,200 frtot szántak volna ekkor a Tegetthoffra.¹⁴²⁸

1878.

1878.09.23-án a fiatal Ferenc Ferdinand megtekintette a hajó építést.

1878.10.15-én vízrebocsátották. A hajó keresztapja Albrecht főherceg, Carl Stefan és a Ludwig Salvator főhercegek jelenlétében. Novemberben megkezdődtek a páncélozási munkálatok.¹⁴²⁹

Az országgyűlésen felvetették, hogy a tervezett új Tegetthoff mellé, minek újabb hajót építeni, hiszen a flotta az 1869-es flottafejlesztést jóval túlhaladta már.¹⁴³⁰

1879.

1879.10. 27- 1879.11.11 között a Lloyd Arsenal szárazdokkjában kidokkolták, ahol beépítették a gépi berendezéseket. 1879.12.03-án visszavontatták San Roccoba.¹⁴³¹

Vízen a Tegetthoff

1881.

1881.04.05-én áthajózott Polába.

Lawrence Sondhaus szerint Tegetthoff 1881 októberében kezdte meg a tengeri próbaútjait de Scheltema de Heere az osztrák levéltárból származó feljegyzésekre hivatkozva 1882. augusztus 5-i dátumot közöl kezdeteként.

¹⁴²⁶ [https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Tegetthoff_\(1878\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Tegetthoff_(1878))

¹⁴²⁷ A Hon, 13. évfolyam, 1875-10-09 / 231. szám

¹⁴²⁸ A Hon, 13. évfolyam, 1875-10-12 / 233. szám

Ellenőr, 7. évfolyam, 1875-10-09 / 280. szám

¹⁴²⁹ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁴³⁰ Die Presse, November 1878-11-22

¹⁴³¹ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

1881.10.12-én végrehajtotta az első próbaútját.

*A Tegetthoff Polában az 1880-as években*¹⁴³²

A pénzügyi nehézségek ismét késleltették a hajó befejezését; a parlament végül 1881 novemberében szavazott a hajó befejezéséhez szükséges pénzeszközökről.

Az (E) alcímnél a felszerelt hajók jókarban tartási átalányaira 63.000 forint — az 1881-re megállapított összegnél 3.670 forinttal több — praelimináltak, mely többlet abban lelvén indokolását, hogy a fenntartási átalányok már a »Tegetthoff« és »Spalato« részére is felszámolandók lettek, minélfogva az albizottság a tétel elfogadása mellett szól. A VI. czimnél 1. tétel: a »Tegetthoff« csatahajó kiépítésére 600.000 forint; A VII. czimhez a »Fegyverezés: a) alatti alcíméhez ágyút, ágyumozdonyok és felszerelési tárgyakra 184.000 főt irányoztatik elő, mely összeget az albizottság azért vél megszavazandónak, miután a »Tegetthoff« kaszamázhajó kiépítése 1882-ben teljesen be fogván fejeztetni, szükségessé válik gondoskodni arról is, hogy az e hajóhoz hiányzó ágyút, ágyumozdonyok és felszerelési tárgyak is beszerezthessenek ; a (B) alcímhez kézi fegyverekre 6000 főt irányoztatik elő, mely összeg a »Tegetthoff« kaszamázhajó számára szükséges karabélyok és revolverek beszerzésére a múlt évben megszavazott összköltség hátralékos részletét képezvén, az albizottság által megszavazandónak ajánltatik. A (C) alcímhez lőszerre 2. tétel alatt összesen 112,800 forint praelimináltak s az albizottság részéről észrevétel nélkül ajánltatik elfogadásra, miután ez összegben befoglaltatik a »Tegetthoff« kaszamázhajó számára beszerzendő lőszerre az 1882. évre fenmaradt 77,800 forintnyi utolsó részlet is.¹⁴³³

A tengerészet rendkívüli szükségletéből, mely 580,839 forintot, 878,634 forinttal kevesebbet tesz ki, mint az 1881-iki, a következő nagyobb tételek emelendők ki: teakfa beszerzése 60,000 forint, a hadihajók felszerelésére villamos világító-készülékekkel, amire 1881-ben már 80,000 forint engedélyeztetett, további 80,000 forint ágyúk és ágyúk felszerelése, »Tegetthoff« csatahajó számára 184,000 forint; lőszer ugyane hajó számára 112,000 forint; lőszer az engedélyezett szerlővegek részére 35,000 forint; támadó-torpedók 21,200 forint, az olaj-sziget vashídjainak helyreállítására a 120,000 forintnyi összes szükségletből az első 60,000 forintnyi részlet ; egy hajóépítő hely felállítása a torpedóhajók részére a 80,000 forintnyi szükségletből, az első 20,000 forintnyi részlet.¹⁴³⁴

1882.

A hajó 1882 szeptemberében állt hadrendbe. A hadrendbe állásánál Polában, jelen volt Ferenc József császár és király is. Hadrendbe állásától, egészen a századfordulóig a Monarchia flottájának legnagyobb egysége volt. Méretben, ennek ellenére elmaradt a francia és brit kazamatahajók mögött.

A Tegetthoff karrierje meglehetősen korlátozott volt, nagyrészt a motorjaival kapcsolatos jelentős problémák miatt.

Pályafutása első évtizedében az Aktív Osztaghoz osztották be, és legénysége csak 1883-ban, 1887-ben és 1888-ban tudta teljesen működőképes állapotban tartani a hajtóműveket.

¹⁴³² [https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Tegetthoff_\(1878\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Tegetthoff_(1878))

¹⁴³³ A Hon, 19. évfolyam, 1881-11-11 / 310. szám

¹⁴³⁴ A Hon, 19. évfolyam, 1881-10-29 / 297. szám

A mérnök- s építész-egylet kirándulása. Pola, 1882.05.31. Felkeresték a »Ferdinando Maximiliano«-t, a »Don Juan d'Austria« kazamatahajót. látogatást, végre pedig a hadi flottának legnagyobb páncélos hajóját, a »Tegetthoff«-ot szemlélték meg, mely jelenleg felszerelés alatt van.¹⁴³⁵

A mi haditengerészetünk. "

- I. **csatahajók**, nevezetesen: 8 páncélozott Casematt hajó ("Tegetthoff", "Custoza", "Lissa", "Erzherzog Albrecht", "Kaiser", "Don Juan d'Austria", "Kaiser Max", "Prinz Eugen") összesen 42 930 tonna vízkiszorítással, 5 750 névleges lóerővel, 68 nehéz és 40 könnyebb lövedékkel és 3 944 fős legénységgel, majd 3 páncélozott fregatt („Arzduke Ferdinand Max”, „Habsburg”, „Salamander”) összesen 13 380 tonna vízkiszorítással, 2160 lóerővel, 38 nehéz, 13 könnyebb ágyúval és 1350 fős legénységgel.
- II. **cirkálók**: 2 fregatt („Nadessy”, „Laudon”) összesen 6860 tonna vízkiszorítással, 1200 lóerővel, 30 nehézágyúval és 914 emberrel; 3 hadi korvett („Donau”, „Saida”, „Erzherzog Friedrich”) összesen 6450 tonna vízkiszorítással, 1030 lóerővel, 26 löveggel és 903 emberrel; 2 sima fedélzetű korvett („Fasana”, „Helgoland”) összesen 3790 tonna vízkiszorítással, 800 lóerővel, 9 nehéz és 2 könnyebb ágyúval és 524 emberrel; 4 torpedóhajó („Zara”, „Spalato”, „Sebenico”, „Lussin”) összesen 3360 tonna vízkiszorítással, 1280 lóerővel, 16 nehézágyúval és 540 emberrel.
- III. **parti őrhajók**, nevezetesen 3 korvett („Zrínyi”, „Frundsberg” és „Aurora”) összesen 4020 tonna vízkiszorítással, 690 lóerővel, 12 nehézágyúval és 630 emberrel; 7 ágyús csónak („Hum”, „Nautilus”, „Albatros”, „Kerka”, „Narenta”, „Möve” és „Sansego”) összesen 3846 tonna vízkiszorítással, 725 lóerővel, 16 nehézágyúval és 717 emberrel; 5 lapátos gőzhajó ("Miramar", "Greif", "Phantasie", "Andreas Hofer" és "Taurus", összesen 4910 tonna vízkiszorítással, 1200 lóerővel, 10 nehézágyúval és 528 emberrel.
- IV. **Szállítóhajók és Szervíz hajók**, nevezetesen 3 kerekcsónak gőzhajó ("Empress Elisabeth", "Trieste", "Gargnano"), összesen 3910 tonna vízkiszorítással, 840 lóerővel, 9 nehézágyúval és 324 emberrel; 2 csavargőzös („Pola”, „Cyclop”) összesen 3060 tonna vízkiszorítással, 410 lóerővel, 4 nehézágyúval és 175 emberrel; végül
- V. **Folyami hajók**, nevezetesen 2 monitor („Maros”, „Leitha”) összesen 620 tonna vízkiszorítással, 160 lóerővel, 4 nehézágyúval és 98 fős legénységgel.

A felsorolt hajók beszerzési értéke fegyvereikkel együtt

2 c. 48.984.700 fl., a torpedócsónakoké 401.588 fl., a gyakorlóhajóké, a tendereké és a hulks-oké 2.368.100 fl., a haditengerészeti állomásokon működő hadiflottáké 1.646.640 fl., így az úszó flotta ára .500,401,508,40 fl.¹⁴³⁶

1882.09.16-án I. Ferenc József császár és király megsemmisítette Polában.¹⁴³⁷

1883.

1883.02.10-én beosztották az aktív Hajórajhoz és Meljine-be hajózt.

1883.08.23-án Calamotta-ban tartózkodott, majd lögyakorlatot hajtott végre. Ezután Gravosába hajózt, majd vissza Fasanába és Polába.

1883.08.09-től 1-es Tartalékba helyezték. Karbantartást végeztek a főgépén, kijavították a kormánylapátját, majd próbautat hajtott végre.

1883.11.12-én felszerelték és beosztották az aktív Hajórajhoz.¹⁴³⁸

1884.

1884.01.02-án Polából áthajózt Triesztbe. Ott a fedélzetére vette József főherceget és Párma herceget, majd Fiumébe hajózt.

¹⁴³⁵ A Hon, 20. évfolyam, 1882-06-01 / 149. szám

¹⁴³⁶ Wiener Allgemeine Zeitung, Januar 1882-01-02

¹⁴³⁷ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁴³⁸ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

1884.01.13-24 között látogatást tett Lissa, Curzola és Calamotta kikötőiben.
 1884.01.26-31-én Gravosa-ban járt.
 1884.02.08-án Fasana-ba futott be.
 1884.02.09-én befutott Polába, ahol megjavították a gépi berendezéseit.
 1884.02.21-én kifutott Muggia-ból és átment Triesztbe.
 1884.02.27-én elindult Triesztből, és a Hajórajjal egy 10 csomós sebességű tartós menetet hajtott végre Korfuig.
 1884.02.29. – 1884.03.06-között Korfu-n volt.
 1884.03.07-én Castelnuovóba érkezett, ahonnan 1884.03.16-án indult tovább és még aznap megérkezett Lissába. 1884.03.28-án kifutott Lissából.
 1884.03.30-án megérkezett Polába.
 1884.04.04-én tengeri manőverek végzése céljából gyakorlatra futott ki.
 1884.04.05-26-án Polában gépjavitást hajtottak végre rajta.
 1884.04.26-án Albrecht főherceg látogatást tett a hajón.
 1884.05.24-én hatórás főgép próbautat és gyakorlat tett a Fasana-csatornában.
 1884.05.30-án A Hajóraj két Divízióra oszlott, és a Tegetthoff lett a 2. Divízió zászlóshajója.¹⁴³⁹

Az 1884-es nagy hadgyakorlat alatt Manfroni ellentengernagy zászlóshajója.¹⁴⁴⁰

Flotta - Koncentráció. Mint Polából írjuk, az ottani haditengerészeti arzenál kikötői raktárában és felszerelési központjaiban már megtörténtek a megfelelő intézkedések annak érdekében, hogy jövő hónap 1-jén (1884.07.01-én), pünkösdvasárnap meginduljon a flottakoncentráció. Ez az első flottakoncentráció, amelyre Ausztria-Magyarországon sor kerül. Összesen négy páncélozott kazamatahajó ("Tegetthoff", "Lissa", "Kaiser", "Prinz Eugen") és a két páncélozott fregatt –valójában kazamatahajók- ("Ferdinand Max" és "Habsburg"), valamint hat tengerjáró torpedócsónak, a „Kaiserin Elisabeth” lapkerekű gőzhajó mint torpedóraktárhajó, két hajóhadosztályból álló osztaggá egyesítik, amely július közepéig működik és kiterjedt manővereket fog végrehajtani a modern tengeri hadviselés különböző taktikai és technikai problémáinak megoldására, valamint bizonyítékok beszerzésére a tengeri támadóegyverek kettős használatára vonatkozóan.¹⁴⁴¹

1884.06.24-én a délután negyedik órájában Triesztből kifutott a flotta, hatalmas füstfelhőt eregetve. A büszke hajók gőzzel telve a Muggia-öböl felé vették az irányt, ahol a következő sorrendben horgonyoztak le: „Kaiser Max”, „Prinz Eugen”, „Tegetthoff”, „Habsburg”, „Ferdinand Max”, „Kerla”. Három torpedócsónak. „Kaiserin Elisabeth”, Trei torpedóhajók, „Lissa” és a „Trieszt”. A zuhogó eső, amely éppen a század megérkezésekor esett, megakadályozta a triesztieket, hogy élvezzék a gyönyörű látványt. Csak este, amikor megnyugodott az idő, gyűlt össze a tömeg San Andrea kis kikötőjénél. Számos bárka nyüzsgött a páncélos erődök közelében, amelyekről csónakokat és gőzhajókat úsztattak, hogy a tiszteteket a partra szállítsák a kormányzó vacsorájára.¹⁴⁴²

Póla mellett már több hete folyik a közös hadsereg hajóhadának gyakorlata Steineck báró altengernagy parancsnoksága alatt. is. Póla közelében az utolsó évtizedben alig voltak még ekkora hajóhadgyakorlatok, mint a mostani, és ez kétségtelül fölöttébb jellemző a most uralgó általános, tökéletes békére. A hadgyakorlatokban részt vesznek a Lissa, Ferdinand Max és a Habsburg, mint 1. hadtest; a 2. hadtest a páncélos Tegetthoff, (melynek rajzát mai számunk közli,) a Kaiser Max és a Prinz Eugen; a torpedóhadtest parancsnoka Müller sorhajókapitány. A hadgyakorlatok Pólától indulnak ki s elterjednek az egész isztriai part hosszában, Farana, Rovigno, Parenzo mellett egész Triesztig. A páncélos hajók e hó 20-án vívták az első csatát vaktűzzel. Az első és második osztály állt szemben egymásnak. A két osztály teljes gőzerővel jött egymásra, mikor lőtávolba értek, egyszerre tüzeltek egymásra. Éjjel az „Eugen” és „Miksa császár” casamat-hajók 7—9 centiméteres Uchatius ágyúkkal és mitreilleuse-ökkel lögyakorlatokat tartottak a nyílt tengeren. Vitorlavászonból egy pyramis alak volt a célpont, amely elektromos fényvel, illetőleg reflektorral volt kivilágítva. Különben a hadihajókon már

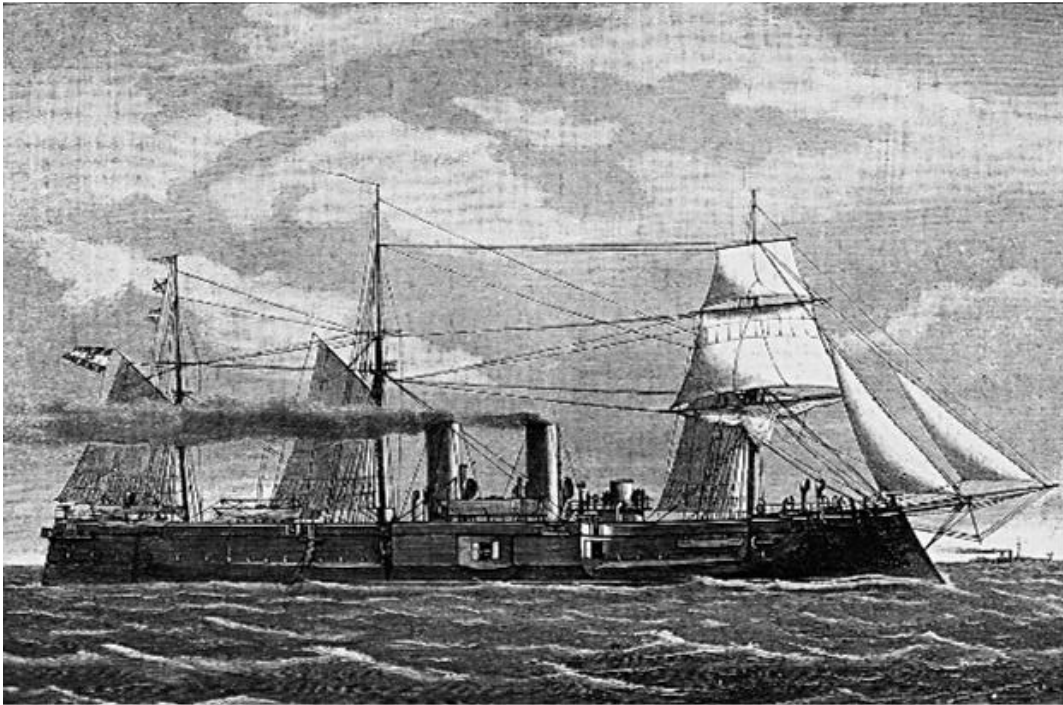
¹⁴³⁹ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁴⁴⁰ Budapesti Hírlap, 4. évfolyam, 1884-06-27 / 176. szám

¹⁴⁴¹ Klagenfurter Zeitung, Juni 1884-06-01

¹⁴⁴² Die Presse, Juni 1884-06-25

be van hozva a villamos világítás, célja, hogy az ellenséges hajókat éjjel meg lehessen közelíteni és azokat lövöldözni.

A Tegetthoff páncélos még teljes vitorlázattal¹⁴⁴³

1884.07.06-án érkezett Polába Ferenc József császár és király és Ferenc Ferdinánd trónörökös. „A pólai gyakorlatok. Fasana jul. 8. Ma reggel hetedfél órakor rászállott Ő felsége a Tegetthoff kaszamáta-hajóra s megtekintette egész berendezését. Onnan a Prinz Eugen és Lissa fedélzetére ment. A Tegetthoffot most vizsgálta meg először a király (Ferenc József)...”¹⁴⁴⁴ Ezen a napon az SMS Tegetthoff és az SMS Habsburg elleni torpedótámadás lesz a gyakorlat része.¹⁴⁴⁵ Ekkor a hajót felkereste Rudolf trónörökös is. A császár este a fedélzetről megfigyelt egy sötétben végrehajtott torpedónaszád támadást.

1884.07.09-én tüzérségi lögyakorlaton vett részt.

Fiume, jul. 15. A hajóraj mai gyakorlata rendkívül jól sikerült. Részt vett benne hat páncélos hajó hat torpedó-gőzössel. Hajóparancsnok és a gyakorlat vezetője Pittner ellentengernagy volt a „Lissa“ páncélossal, mely alá a „Ferdinand Max“ és a „Habsburg“ páncélos hajó tartoztak. Pittner egyszersmind az első hadosztály parancsnoka is volt. A második hadosztály parancsnoka Monfroni ellentengernagy volt a kettős gépezetű „Tegetthoff“ páncélossal, melyhez az „Eugen“ és „Kaiser Max“ páncélos hajók tartoztak. A hajóraj hajói négy órakor kezdtek fűteni és hét órakor menetkésznek voltak. 1/18 órakor megérkezett a „Triest“ tengernagy hajóra Zichy Ágost gr. kormányzó Piret báróval, továbbá Gaál Jenő fregattkapitány és kormánybiztos Vajencsics és Németh miniszteri tanácsosok s 'Thierry helyettes polgármester, Milosenics tanácselnökkel. Lobkovicz herceg és Hoffmann alezredes térparancsnok már előbb jöttek a „Triest“-re. Steineck b. altengernagy eléje ment a kormányzónak és a felső fedélzeten fogadta. Ezután a vendégeket egyenként szívélyesen üdvözölte. Fél 8 órakor a tengernagy hajó kiadta a parancsot az indulásra, mire a páncélos hajók felszedték horgonyaikat és nyílt tengerbe, a faresinai csatorna felé vették útjukat, két derékszöget képezve, melynek közepén a „Kerka“, jelzőgőzös István főherceg parancsnoksága alatt haladt. Tíz órakor hozzá csatlakozott az „Erzsébet“ torpedóanyagőzös hat torpedó naszád által kísérve. Pont 11 órakor ágyúlövénnyel adott parancsot a tengernagy hajó a harc megkezdésére. Amint lőtávolba érkeztek, a „Tegetthoff“ mint a legtávolabbra lévő, megkezdte az ormánytüzelést, mit nemsokára a „Lissa“ és utána a többi hajó is viszonzott. így közeledtek folytonos

¹⁴⁴³ Ország-Világ, 5. évfolyam, 1884-06-28 / 26. szám

¹⁴⁴⁴ Magyar Polgár, 18. évfolyam, 1884-07-12 / 160. szám

¹⁴⁴⁵ Politikai Ujdonságok, 30. évfolyam, 1884-07-09 / 28. szám

ágyúzás közt az ellenséges hadosztályok, míg végre egymás csatasorát keresztültörték, mialatt minden hajó tüzet adott ellenfeleire. Közben a mitrailleuse - tűz hallatszott a torpedó-naszádok ellen, mit ezek szintén támadással viszonztak, gőzsíp által markírozva a torpedó elbocsátását. Az egész csatarend, gőzbe és lőporfüstbe burkolva, felette szép látványt nyújtott a „Triest“-en levő vendégeknek. Ezután az ellenfelek helyet cseréltek és még egyszer, kétszeres erővel ismételték az összecsapást, mi ez alkalommal oly nagymérvű volt, hogy a füsttől percekig semmi sem volt látható- Tizenegy órakor az admirális jelt adott a tüzelés beszüntetésére. Ezután a hajók visszatértek és 3/4 12 órakor minden hajó helyén volt. A gyakorlatot, mely igen szép látványt nyújtott, két nagy Lloyd-gőzösön nagyszámú közönség nézte.¹⁴⁴⁶ Ő felsége az egész gyakorlat alatt a Tegetthoff fedélzetén volt.¹⁴⁴⁷

1885-ben, szkúner típusú vitorlázattal¹⁴⁴⁸

1884.07.21-én leszerelték. a hajót.

1885.

1885-ben elvégezték a gépi berendezések nagyjavítását. A Stabilimento Tecnico Triestino-ban átalakították a gőzgépdugattyút. Torpedóvető csöveket építettek be a hajóorrba és a tatba.¹⁴⁴⁹

1886.

1886-ban tartalékban volt.

I. Főcsoport: „Rudolf koronaherczeg” és „Ferdinand Max” kazamatahajók. Tegetthoff, **Custoza**, Lissa, Albrecht, Kaiser, Don Juan d’Ausztia, Kaiser Max, Prinz Eugen, Habsburg pánczélos fregattok. Rauther és Leopard torpedó hajók. Zára, Spalató, Sebenico, Lasin és Loup torpedó csónakok, Adler, Habicht, Falke, Sperber torpedónaszádok, Miramar, Greif, Fantasie czirkáló és jelző hajók. Ezekhez csatlakoznak a Kaiserin Elisabeth, Cyelop és Rela nevű nagy szállítóhajók a Gargano nevű tengeri katonai kórház és a Maros és Lajtha nevű folyamnaszádok. A főtörzshöz tartoznak a következő flottahajók: Radetzky, Laudén, Saida, Erzherzog, Friedrich, Falanz, Helgoland, Zrínyi, Frundsberg és Aurora páncélfregattok. Végül kilencz ágyúnaszád és pedig: Hum Nautilus, Albatros, Kerka, Narentatensego, Andreas Hofer, Triest és Taurus.

II. mellékcsoport áll a Novara és Ferdinand Max tüzérhajókból, a Velebich, Carlatone, Schwarzenberg, torpedónaszádokból, az Artemisia és Chameleon czirkáló korvettekből, a Minerva folyamnaszádból és a Move és Bravó nevű szállító schoonerekből. A harmadik mellékcsoport hat fregattból áll, melyek a Salamander, Adria, Dandola, Belona, Alfa és Dalmata. Ez utóbbi csoport csak kiegészítő és őrszolgálatra alkalmaztatik. E szerint a magyar hadiflotta áll 66 kisebb nagyobb hajóból, melyekhez természetesen nincsenek hozzávéve a kis segédhajók és az apróbb torpedó Csolnokok. Az őszi flottagyakorlatokon már e beosztás szerint fognak működni. A főcsoport három szárnyra van osztva, melyekhez összesen 24 torpedónaszád és 40 torpedósajka tartozik. Az összes hajókon majdnem 500 ágyú van.”¹⁴⁵⁰

¹⁴⁴⁶ Budapesti Hírlap, 4. évfolyam, 1884-07-16 / 195. szám

¹⁴⁴⁷ Politikai Ujdonságok, 30. évfolyam, 1884-07-16 / 29. szám

¹⁴⁴⁸ http://www.agenziabozzo.it/navi_da_guerra/c-navi%20da%20guerra/C-2266-TEGETTHOFF-1878-corazzata-KuK-Austria-ancorata-Trieste-Rottmayer-1885.htm

¹⁴⁴⁹ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁴⁵⁰ Ellenzék, 7. évfolyam, 1886-08-02 / 173. szám

„A VI. czim C. alczim 3. tételénél (Pótkazánok 121,000 ft) Dániel Ernő kijelenti, hogy nem látja indokoltnak a »Lissa« hajó kijavítását, mivel maga a »Lissa« nemsokára szolgálatképtelen lesz. Steineck b. tengerészeti főparancsnok kijelenti, hogy ezen pótkazán csak esetlegesen fog a »Lissa« hajónál felhasználtatni és ez okból intézkedett is, hogy a »Tegetthoff« e kazánt felhasználhassa.”¹⁴⁵¹

1887.

1887.05.08. – 1887. 07. 10 között a Nyári Gyakorló Hajóraj kötelékében működött.

1887.05.07-én „az úgynevezett nyári gyakorló hajórajt és pedig két részletben. Az elsőhöz tartozott a »Tegetthoff«, »Custoza« és »Albrecht« pánczélosok, 3« »Lussin« torpedóhajó, hat torpedónaszád s egy szállító hajó. Ezzel szembe állított egy torpedó - flottilla, melyhez tartozott egy avitohajó, 2 torpedó czirkáló, egy torpedó raktárhajó, 12 torpedónaszád és 1 ágyúnaszád. Feladatuk volt a háború esetének megfelelően támadó műveleteket egymás ellen végrehajtani, amelyek június 6-áig tartottak.”¹⁴⁵²

1887.06.19: „Hajóhadgyakorlatok. Polából írják e hó 13-áról: A hajóhad nyári gyakorlatainak első része megkezdődött. A gyakorlat alkalmával két osztály állt egymással szemben. Az első a páncézhajószakaszból s az „Albrecht“, „Custoza“ és „Tegetthoff“ nevű hajókból, a másik a torpedó-naszádrájából és a „Panther“, „Leopard“, „Condor“, „Bussard“, „Falke“ és „Adler“ nevű hajókból állt. A két osztály feladata volt egymást támadni és egymás ellen védekezni. A feladat nagyon nehéz volt, mert a két osztály igen óvatosan járt el. A páncézhajószakasz ugyanis csak nappal ment ki a nyílt tengerre, míg a torpedóhajóraj éppen az ellenkezőt tette. Rogosnizánál aztán május 15-én mégis ütközetre került a dolog. Másodízben május 31-én történt támadás nyílt tengeren. Mindkét esetben a torpedó-hajóraj volt a támadó. A két hajóosztály igen jól oldotta meg feladatát.”¹⁴⁵³

1887.07.04-én volt Polában az SMS Erzherzog Rudolf trónörökös hajó vízrebocsátása. Ekkor az SMS Custoza, **Sterneck báró altengernagy zászlóshajója**. A vonattal ide érkező I. Ferenc József császár és királyt, a hajó 21 ágyúlovéssel köszöntötte. Az esemény során a főtisztikar bemutatása után Bucho ellentengernagy parancsnoksága alatt az „Albrecht 11, a „Tegetthoff“, „Custoza“, „Kaiser Max“ és „Don Juan“ kazemat-hajók elindultak, hogy a délután ő felsége előtt éles töltnyekkel történő céllövés részére kitegyék a tengeren a céltáblákat. Dejeuner után az uralkodó a visszamaradt „Prinz Eugen“ kazemat-hajóra szállt és ezzel 2 óraker elhagyta a központi hadi kikötőt, hogy a nyílt tengeren a hajórajhoz csatlakozzék.”¹⁴⁵⁴

1887.07.07-én a Hajóraj igen erős szélben kifutott Polából és áthajózott a Muggia-öbölbe.

1888.

Az Aktív Osztag tagja.

1888.04.13. „Mint Polából értesülünk, a hadikikötőben a szokottnál is élénkebb tavaszi mozgás uralkodik. A „Don Juan d’Austria“ a „Kerka“ naszád útján vett parancs folytán imént visszatért a Közép-Adriáról Pólába. Az u. n. téli hajórajt, mely a Laudon fregattból, Zrínyi korvettből s a Narenta és Hum ágyúnaszádkból áll, még a hét folytán leszerelik a hadi állomáson. E helyett azonban a páncélfloottát szerelik föl -1888.05.07-én¹⁴⁵⁵-, még pedig a Tegetthoff, Custoza, Kaiser-Max, Prinz Eugen, Don Juan d’Austria páncélhajókat, a Panther és Leopárd torpedó-sarkantyús hajókat, a Meteort és egy-két avitó-hajót. — A flotta ápr. 27-én indul el a pólai kikötőből, egyenesen Barcelonába a kiállítás megnyitására. A spanyol partokon 14—20 napot tölt s a dél-francia és olasz partokat, Máltát stb. érintve, útközben folytonos gyakorlat között július végére vagy aug. elejére Pólába visszaérkezik. A hajóraj parancsnoka

¹⁴⁵¹ Nemzet, 5. évfolyam, 1886-11-18 / 1516. szám

¹⁴⁵² Pesti Napló, 39. évfolyam, 1888-11-24 / 325. szám

Budapesti Hírlap, 7. évfolyam, 1887-05-08 / 126. szám

¹⁴⁵³ Székely Nemzet, 5. évfolyam, 1887-06-19 / 92. szám

¹⁴⁵⁴ Pesti Hírlap, 9. évfolyam, 1887-07-05 / 183. szám

Budapesti Hírlap, 7. évfolyam, 1887-07-05 / 184. szám

Klagenfurter Zeitung, Juli 1887-07-09

¹⁴⁵⁵ Pesti Napló, 39. évfolyam, 1888-11-24 / 325. szám

Maufreni ellentengernagy lesz, de lehetséges, hogy Sterneck báró altengernagy maga veszi át a parancsnokságot.”¹⁴⁵⁶ Korábban az SMS Lissa felszerelését is tervezték.¹⁴⁵⁷

1888.04.16-án felszerelték és harcászati gyakorlatot hajtott végre a Hajórajjal.

A flotta 1888.04.27-én indul el a pólai kikötőből (az SMS Tegetthoff 1884.04.25-én már elindult).

1888.05.05-én elindult Gravosából egyenesen **Barcelonába** a kiállítás megnyitására. A spanyol partokon 14—20 napot tölt s a **dél-francia és olasz partokat, Máltát** stb. érintve hajóznak tovább.

1888.05.11-én **Moriz Freih v. Manfroni báró, tengernagy** vezetésével a „Custoza”, „Tegetthoff”, „Prinz Eugen”, „Kaiser Mar”, „Don Juan”, „Panther”, „Leopard” és „Meteor” behajózott **Barcelonába**.¹⁴⁵⁸

Ez volt az Osztrák-Magyar Haditengerészet legnagyobb százada, amely az Adrián kívül működött. Barcelonában Mária Krisztina spanyol királynő és Habsburg Károly István főherceg felkereste az SMS Custoza-t és az SMS Tegetthoff-ot 1888.05.23-án. Barcelonát 1888.05.27-én hagyta el.

1888.05.31-én kivált a Hajóraj kötelékéből.

1888.06.02-án megérkezett Polába.

1888.06.05-én leszerelték.

A flotta többi része 1888.06.01-én **Máltára** ért. A Custoza fedélzetén Manfroni tengernagy Málta előkelőségei számára két partit adott.¹⁴⁵⁹ A hajók még 1888.06.04-is Máltán volt. A tiszteket sok bálra meghívták a helyiek. A kötelék 1888. júniusában ért vissza Polába.¹⁴⁶⁰

Részt vett az éves flottamanővereken 1888-ban, a Don Juan d’Austria, Kaiser Max, Tegetthoff koshajók, valamint a Panther, Meteor és Leopold cirkálókkal együtt.

Ebben az évben a Nyári Hajóraj egységei: „Erzherzog Albrecht, Tegetthoff, Custoza páncélos hajók, Lussin torpedóhajó és hat torpedónaszád, továbbá egy szállítóhajó. Ehhez járult még egy torpedó-flotilla, mégpedig egy avizo-hajó, két torpedó cirkáló hajó, egyegy torpedó-járhajó, tizenkét torpedónaszád és egy ágyúnaszád.”¹⁴⁶¹

1888.09.18-i hír szerint Nápolyba készült a flotta több egységével együtt, de végül az út az olaszok ellenkezése végett meghiúsult.¹⁴⁶²

1889.

1889.05.08.-24-között a Hajóraj zászlóshajója volt.

A bárkák versenyén Triesztben az Albrecht tizenkét legénye lett győztes, a kis ladikokén pedig a Tegetthoff gíggje, hat matrózzal.¹⁴⁶³

Ekkor a kikötőben volt még: a „Custoza, Kaiser Max, Don Juan d’Austria, Eugen és Albrecht páncélos, a Blitz torpedovadász hajót és még három torpedónaszádot, utunkban elhaladtunk a »Greif« mellett, melynek középárbcza Steineck admirális és főparancsnok lobogóját hordozta és a »Fantasie« yacht mellett, melyen, jelölül annak, hogy az uralkodó család tagjai vannak jelen fedélzetén, a családi czimer volt a főárbczon felvonva.”¹⁴⁶⁴

1889. május 18-án, a déli nap arany sugaraitól megvilágítva terült el előttünk a kikötőváros tágas öble, midőn a Molo S. Carlo-nál kikötött »Lucifer« Lloydgőzös, a meghívott díszes vendégkoszorúval útnak indult S. Roccoba a Muggia öbölben, melynek partján ez idő szerint még csöndesen nyugodott az osztrák-magyar hadiflotta egyik legszebb hajója, a Stabilimento Tecnico Triestino hajógyárban épült s egy óra múlva vízre bocsátandó »Első Ferencz József« koszirkáló. Közelebb érve az öbölhöz,

¹⁴⁵⁶ Pesti Hírlap, 10. évfolyam, 1888-04-13 / 103. szám

¹⁴⁵⁷ Nemzet, 7. évfolyam, 1888-04-11 / 2018. szám

¹⁴⁵⁸ Grazer Volksblatt, Mai 1888-05-20

¹⁴⁵⁹ Pester Lloyd - Abendblatt, Juni Jahrgang 35, nr. 1888-06-15 / nr. 137

¹⁴⁶⁰ Székely Nemzet, 5. évfolyam, 1888-06-24 / 98. szám

¹⁴⁶¹ Pesti Hírlap, 10. évfolyam, 1888-10-29 / 299. szám

¹⁴⁶² Pesti Napló, 39. évfolyam, 1888-09-18 / 258. szám

Nemzet, 7. évfolyam, 1888-09-27 / 2184. szám

¹⁴⁶³ Budapesti Hírlap, 9. évfolyam, 1889-05-21 / 139. szám

¹⁴⁶⁴ Nemzet, 8. évfolyam, 1889-05-21 / 2416. szám

Klagenfurter Zeitung, Mai 1889-05-21

megpillantották félkörben horgonyozva a Custoza, Tegetthoff, Kaiser Max, Don Juan d'Austria, Eugen és Albrecht páncélosokat, a Blitz torpedovadász hajót és még három torpedónaszádot, utunkban elhaladtunk a »Greif« mellett, melynek középárbozca Steineck admirális és főparancsnok lobogóját hordozta és a »Fantasie« yacht mellett, melyen, jeléül annak, hogy az uralkodó család tagjai vannak jelen fedélzetén, a családi czimer volt a főárbocon felvonva.¹⁴⁶⁵

„Drága tévedés. A polai flotta-gyakorlatoknál a »Tegetthoff« páncélos hajó gépe úgy megromlott, hogy a hajót a kikötőbe kellett vontatni és leszerelni. Gépészmérnökök véleménye szerint a hajónak teljesen új gépre van szüksége, mert a mostanival biztos utat nem tehet s eddig is minduntalan fennakadás volt vele. Pedig ez a gép óriási költséggel történt átépítése a réginek s már az első útnál rossznak mutatkozott. A »Prinz Eugen« nevű páncélos hajón is baj van a kazánnal, de azért még kihúzhatja a gyakorlatok végéig.»¹⁴⁶⁶

1889 júniusában és júliusában az SMS Tegetthoff flottakiképzési gyakorlatokon vett részt, amelyeken Custoza, Erzherzog Albrecht, Kaiser Max, Prinz Eugen és Don Juan d'Austria páncélosok is részt vettek.

Parancsnoka **Treuenwarti Seemann Károly** aki ellentengernaggyá 1892-ben lett.¹⁴⁶⁷
Az év végén tartalékba helyezték.

1890.

„»Tegetthoff« gépezetének teljes megújítását, minek folytán ez a nagy hadihajó — igaz, hogy 820.000 frtra rugó magas áron — ismét szolgálatképes lesz.»¹⁴⁶⁸

1890.06.04-én az új főgép terveit megváltoztatták és elhatározták, hogy kétcsavaros hajónak építik át. 1890.12.03-án kidokkolták a polai Arzenálban.¹⁴⁶⁹

1891.

A hajó ekkor felújításon esett át. 6.400 lóerejű új gépnek beszerzése a »Tegetthoff« hajó számára és megfelelő helyreállítások a hajótesten; a 820.000 frtnyi összes szükséglet második és utolsó részlete 440 000 frt.¹⁴⁷⁰

A „Custoza” állítólag – a modern robbanóanyagok okozta balesetek következtében – nem kellően védett a víz behatolásával szemben, így minden nagyobb vízalatti sérülés a hajó biztos elsüllyedésével járna. Szakértők szerint ennek az elavult típusnak az új elvek szerinti újratervezése állítólag teljesen kivitelezhetetlen. Mivel a Tegetthoff is ugyan olyan hajótest szerkezetű, mint a Custoza, az elavultság rá is vonatkozik. A „Tegetthoff” átalakítását és az „Erzherzog Albrecht” és „Custoza” hajók korszerűsítése során a hajók tengerállóságának növelését kell megcélozni.¹⁴⁷¹

Az elavultság mögött feltehetőleg az állhat, hogy a hajó nincsen rekeszekre osztva, így vízbetörésnél az egész hajótestet fenyegeti az elárasztás.

1891-ben eltávolították a 28 cm-es és 9 cm-es lövegeit.¹⁴⁷²

1892.

A hadiflotta tekintetében az admirálisnak 1880-ig kellett visszamennie, ahhoz, hogy ütőképes flottának lássa a hajóhadat. Akkoriban tizenegy hajóból álló komplett páncélozott hadiflottánk volt, ami teljes mértékben megfelelt az akkori katonai értéknek. De most csak három csatahajót említünk („Rudolf

¹⁴⁶⁵ Nemzet, 8. évfolyam, 1889-05-21 / 2416. szám

¹⁴⁶⁶ Fővárosi Lapok 1889-05-28 / 145. szám

¹⁴⁶⁷ Vasárnapi Ujság –1895-12-15 / 50. szám / Nagyítások mikroskoppal 50. szám / Természettudomány; ipar; gazdaság

¹⁴⁶⁸ Nemzet, 9. évfolyam, 1890-06-11 / 2796. szám

¹⁴⁶⁹ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁴⁷⁰ Budapesti Közlöny, 25. évfolyam, 1891-12-16 / 287. szám

¹⁴⁷¹ Die Presse, November 1891-11-13

¹⁴⁷² <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

koronaherceg”, „Stefanie koronahercegnő” és „Tegetthoff”), amelyek teljes értékűnek számítanak. A többi hajó közül a „Custozza” és az „Erzherzog Albrecht” tüzérségi ereje miatt csak néhány évig tartható biztonságban az ellenségtől, pedig már nem teljesen felelnek meg a jelenlegi viszonyoknak. A Prinz Eugen-osztály három hajója nagyon elavult; Motorjaik 1861-ből származnak, tüzérségük régi típusú, kis kezdeti sebességű lövedékekből áll. Végül a három páncélozott fahajó használhatatlan a nyílt tengeren, a „Lissa” pedig teljesen elrothadt. A „Kaiser”, az azonos nevű régi hajó, amely Lissánál harcolt, valamint a „Habsburg” hajó teljesen használhatatlan a sorban való harchoz, és hiányzik minden modern eszköz az úszási képességük javításához. Ezért, új hajók építése vált szükségessé.¹⁴⁷³

„Hogy tehát hajóhadunk feladatának megfelelhessen, a torpedó-flottillán kívül a csatahajók oly száma szükséges, hogy az ellenséget vizeinkből visszaverhesse, elűzhesse. Azelőtt összesen tizenegy páncélosunk volt. Ezek elavult szerkezetüknél fogva nyílt csatában a sík tengeren — nem használhatók, hármuk t. i. a »Tegetthoff«, az »Albrecht« és »Custozza«, átalakításuk után igen jó szolgálatokat fognak tenni védelmi pozíciókban. Ámde ha képtelenek leszünk nyílt csatában is fölvenni a kesztyűt az ellenséggel, nem fogjuk elűzhetni partjainktól és akkor kevés idő múltán nemcsak egész partunkat blokkolni, hanem bizonyosan Cettinjenél ki is szállni és felgyújtani fogja egész déli határunkat, köröskörül. Nyílt csatában — a sík tengeren — használható hajónk eddigelé csak kettő van a »Rudolf« és a kisebbszerű »Stefanie«.”¹⁴⁷⁴ A kor ekkor csak a „Tegetthoff”, „Custozza” és „Albrecht” hajókat tartotta korszerűnek és bevethetőnek.¹⁴⁷⁵

A »Tegetthoff« hajó. Munkák a hajótesten – az ágyűfelszerelésnek változtatásából kifolyólag 100 000 frt.¹⁴⁷⁶

A Pola-i hadikikötő az 1890-es években¹⁴⁷⁷

1892-1894-ben modernizálták

Ekkor a Tegetthoff alapos modernizáláson esett át. Kazánjait kicserélték 8 db új skót kazánra.

¹⁴⁷³ Deutsches Volksblatt, Oktober 1892-10-12

¹⁴⁷⁴ Nemzet, 11. évfolyam, 1892-10-07 / 3631. szám

¹⁴⁷⁵ Pesti Hírlap, 14. évfolyam, 1892-10-15 / 285. szám

¹⁴⁷⁶ Iparügyek, 6. évfolyam, 1892-10-15 / 10. szám

¹⁴⁷⁷ <https://laststandonzombieisland.com/tag/regia-nave-buttafuoco/>

Hajtóműveit német Schichau-Werke által gyártott háromhengeres, háromszoros expanziós gőzgépre cserélték, de ezeket végül csak 1893-ban építik be. A hajó teljesítménye 8160 LE (6080 kW), míg sebessége 15,32 csomó (28,37 km/h) lett, amit két propellerrel ért el. Legénységét 568-575 főre emelték. Korszerűsítették a lőszerraktárat is. Ennek keretében változtattak azok páncélzatán és páncélozott lőszer szállító aknákat alakítottak ki. Vízmentes válaszfalakkal ellátott rekeszeket alakítottak ki a hajótestben, illetve belső és külső fedélzeti világítóberendezésekkel szerelték fel. Az első olyan osztrák hadihajó, amely elektromos forgatású lövegekkel rendelkezett.¹⁴⁷⁸

Korszerűsítették a fegyverzetét is.

6 db 24 cm (9,4 hüvelyk) L/35 C86 Krupp ágyú (Cserére került a löveg teljes tartószerkezete és mechanikája is.¹⁴⁷⁹ Ez az első olyan hajó, amelyik nehézágyúit elektromos motor működteti.¹⁴⁸⁰)

5 db 15 cm (5,9 hüvelyk) L/35 QF ágyú (Ehhez a löveghez nagy mennyiségben új lőszer is kellett gyártani.)

2 db 66 mm (2,6 hüvelyk) L/18 ágyú

9 db 47 mm L/44 QF ágyú

6 db 47 mm L/33 ágyú

2 db 8 mm (0,31 hüvelyk) géppuska

2 db 35 cm (13,8 hüvelyk) torpedócső (egy az orrban és egy a tatban)¹⁴⁸¹

Ez az egyetlen kazamata hajó, aminek sikerült a modernizálását megoldani a pénzügyi nehézségek ellenére is.

Ekkor távolították el a régi vitorlázatát is.

Míg az addigi páncélosok mind teljes csarnokzattal –vitorlázattal- bírtak (ámbar Tegetthoff tengernagy már 1866-ban előkészületül a csatára a csarnokzatot a lehető legkisebbre szorította), az említett kazamata-hajót csak egy segédcarnokzattal látták el. Ma már ezt is elvetették s valamennyi csatahajó csak katonai árboczokat visel vitorlák nélkül. A többi nemzetek példájára a tengerészeti vezetés 1893-ban ezen hajó felújítását rendelte el. Rövid 28 cm-es ágyúit, melyeket kézerővel mozgattak, hosszú, villamos üzemre berendezett, sokkal hatásosabb 24 cm-es ágyúkkal helyettesítették. A 6500 lóerejű alnyomatú gőzgép helyébe, mely csak egy csavart hajtott, a hajó két, háromszoros terjedékű 8800 lóerejű gőzgépet és ikercsavarokat kapott, miáltal több mint két csomónak megfelelően nyert gyorsaságában. (29'6 az azelőtti 25'9 km. helyett óránként.) Más tekintetben is korszerű berendezéssel bír ez a hajó s épenséggel sem tekinthető megvetésre méltó ellenségnek, mert bármely más nemzet átújított régi hajójával sikkra szállhat, sőt sebesség tekintetében jóval fölöttök áll.¹⁴⁸²

1893.

1893-ben a Trieszt melletti San Roccoban erősebb gépekkel és fegyverzettel szerelik fel. 1893 óta ezek a hajó méretei: 7500 tonna tartalmú, nyolcezer lóerős, 17,45 méter hosszú, 10,45 méter széles. Legénysége 574 főnyi.¹⁴⁸³

1893.10.11-én próbautat hajtott végre. A kazánházban uralkodó túlságosan magas hőmérséklet miatt (67°C) a tűzterek hosszabb ideig való kiszolgálása lehetetlenné vált. Ezért javítottak a szellőztetési rendszerén.¹⁴⁸⁴

¹⁴⁷⁸ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁴⁷⁹ Pester Lloyd - Abendblatt, Oktober Jahrgang 39, nr. 1892-10-01 / nr. 224

¹⁴⁸⁰ Grazer Volksblatt, Mai 1895-05-12

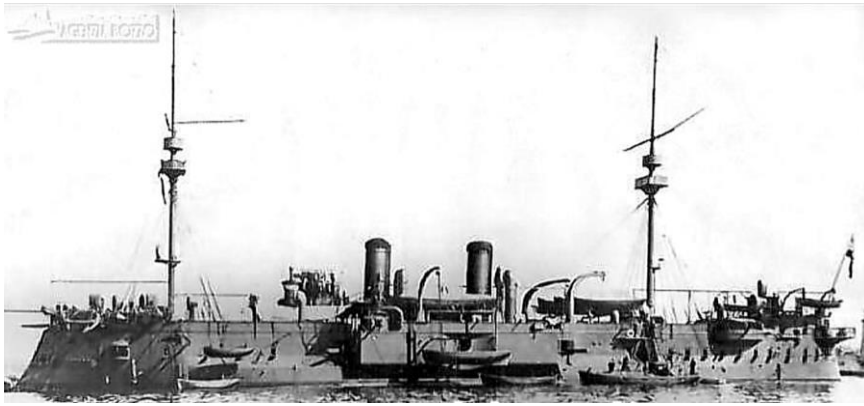
¹⁴⁸¹ [https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Tegetthoff_\(1878\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Tegetthoff_(1878))

Pesti Napló, 63. évfolyam, 1912-03-22 / 70. szám

¹⁴⁸² Matlekovits Sándor (szerk.): Magyarország közgazdasági és közművelődési állapota ezeréves fennállásakor és az 1896. évi ezredéves kiállítás eredménye 4. kötet (Budapest, 1897)Marchetti Herman - Reményi Ferenc: A cs. és kir. haditengerészet kiállítása

¹⁴⁸³ Pesti Hírlap, 34. évfolyam, 1912-02-15 / 39. szám

¹⁴⁸⁴ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

A Tegetthoff 1893-ban¹⁴⁸⁵

1486

1894.

1894-ben a Nyári Hajóraj kötelékében tevékenykedett.

1895.

1895.01.31-i hír. E szerint, ettől kezdve a téli és a nyári hajószázadok, páncélos hajókból fognak állni.

¹⁴⁸⁷

1895.03.25-én felszerelték.

1895.05.12-én a flotta hadgyakorlaton vett részt. Ekkor 1000 m-ről tartottak lögyakorlatot a Fasana csatorna előtt. A főágyúkból csak egy lövést adtak le, a közepes kaliberű ágyúkból percnként öt lövést, a gyorstüzelő kis kaliberű ágyúkból pedig tíz lövést. A hadgyakorlat alatt a Tegetthoff fedélzetén volt Ferenc József császár és király. A Tegetthoff fedélzetén a Lissai csatára emlékezve, kis múzeumot alakítottak ki. Itt olyan fegyvereket mutattak be, amiket 1866-óta használnak. A legnagyobb kiállított ágyú egy 24 fontos, 15 cm-es öntöttvas ágyú volt. Ma már 30 centiméteres és 455 kilogrammos golyókat használnak. A portöltet 1866-ban megközelítőleg 6 kilogramm volt, míg ma 140 kilogramm.¹⁴⁸⁸

Szeptemberben áthelyezték a Kiképző Divízióba.

1895.09.05-én segítséget nyújtott a Lissa-csatornában a szélcsendben veszteglő osztrák Matteo vitorlás barknak, ivóvízzel és élelmiszerekkel látta el.

A levantei kötelék részeként 1895.11.15-én futott volna ki,¹⁴⁸⁹ de végül csak 20-án indult el.

A mi hajórajunk, Konstantinápolyba küldött hajórajunkról nekünk a következőket írják:

¹⁴⁸⁵ http://www.agenziabozzo.it/navi_da_guerra/c-navi%20da%20guerra/C-0373_KuK_TEGETTHOFF_1878_corazzata_a_batteria_centrale_ormeggio_boa_1893.htm

¹⁴⁸⁶ <https://www.darabanth.com/hu/gyorsarveres/273/kategoriak~Kepeslapok/Hadihajo-200073/SMS-Mars-exTegetthoff-a-KuK-haditengereszet-pancelos-hadihajoja-SMS-Mars-Austro-Hungari-III296024>

¹⁴⁸⁷ Deutsches Volksblatt, Januar 1895-01-31

¹⁴⁸⁸ Grazer Volksblatt, Mai 1895-05-12

¹⁴⁸⁹ Nemzet, 14. évfolyam, 1895-11-16 / 4754. szám

Póla, 1895.11.19. A Levantére küldendő hajóraj összeállítása sokkal több akadályba ütközik, mintsem azt kezdetben csak sejteni is lehetett volna. Több hajót, melyeket először az ekspedícióhoz kiszemeltek egyáltalában nem lehet elküldeni, így például a „Meteor” egészen visszamarad. A hajóraj parancsnoka treuenwarti Seemann Károly ellentengernagy lesz, ki az Erzsébet császárné hajón fog tartózkodni. A hajórajt a következőképp állították össze: Kaiserin Elisabeth mint zászlóshajó. Tegetthoff, Donau, Blitz ez utóbbi hajót, a használatlan Meteor helyett osztották be a hajórajhoz. A hajókat részint 24 cm.-es és 15 centiméteres nehéz ágyukkal, 7 cm-es gyorstüzelő ágyukkal, azonkívül golyószórókkal látták el.¹⁴⁹⁰

Az osztrák-magyar hajóraj a Levantén. Ausztria-Magyarország, treuenwarti Seemann Károly ellentengernagy parancsnoksága alatt a következő hajókból álló rajt küldi a keletre: Kaiserin Elisabeth (parancsnoki hajó), Tegetthoff, Donau, és Meteor. A Sebenico már Szmyrnában, a Taurus pedig Konstantinápolyban van. A hajórajnak legerősebb hajója a Tegetthoff kazamata-hajó, 7390 tonna tartalommal, 6400 lóerővel. Van rajta 6 nehéz, 5 közép, 12 könnyű és 15 gyorstüzelő ágyú. Pár évvel ezelőtt új, hatalmas kazánt kapott, úgy, hogy most hadiflottánk egyik legerősebb hajója. Az Elisabeth parancsnoki hajó ugyanaz, melyen Ferencz Ferdinánd főherczeg a világ körüli útját tette meg. Tonnatartalma 4000, gépei 6400 lóerejűek, van 2 nehéz, 6 közép, 2 könnyű és 11 gyorstüzelő ágyúja. A Meteor 2600 lóerejű rendkívül gyors torpedó-naszád, 9 gyorstüzelő ágyúval. A Sebenico régebbi mintájú hajó, 840 tonnatartalommal, 1200 lóerővel, 5 könnyű és 7 gyorstüzelő ágyúval. A Donau fedött korvettet nemrég alakították át a modern követelményeknek megfelelőleg. Gépei 1800 lóerejűek s van 15 különféle nagyságú ágyúja. A Taurus, amely régóta Konstantinápolyban állomásozik, kerek gőzös, 550 lóerőre, 5 könnyű ágyúval.¹⁴⁹¹

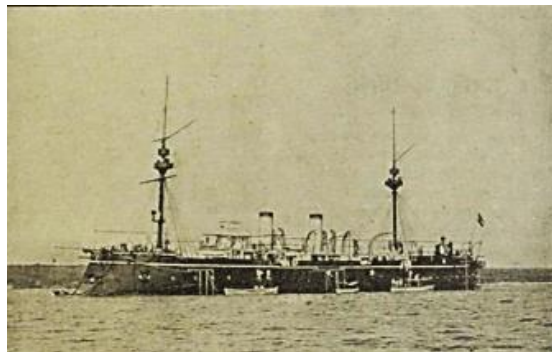
1895.11.21-22-én Teodo.-ba érkezett
 1895.11.25-én Phalera-t kereste fel, majd Pireuszba ment.
 1895.12.30-án elindult Pireuszból.

1896.

A levantei kötelék hajói.¹⁴⁹²

SMS Donau

SMS Tegetthoff

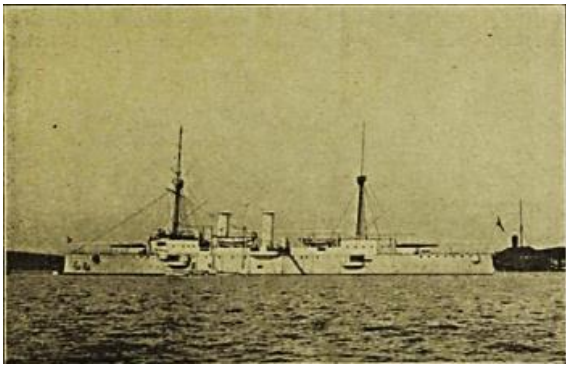
Az osztrák-magyar eskádra (hajóraj) a Levantán. A szultán a kétségbeesés bátorságával és a keleti eszközökkel küzd trónjáért. De semmi haszna nem lenne a paradísnak, ha nem lennének ott a hatalmak, akiknek kölcsönös irigysége továbbra is egyben tartaná a széthulló török birodalmat. Az angolok fel akarják szelietelni Törökországot és beszerezni maguknak az egyes részét; De Oroszországnak ugyanez a törekvése. Bulgária annektálni akarja szuverén európai tartományainak egy részét, Görögország pedig ugyanezeket a tartományokat akarja. Olaszország uralma alá akarja vonni Albániát, Ausztria pedig nem akarja szabaddá tenni az utat Szaloniki felé, egyszóval mindegyik állam hasznot húz az összeomlásból, anélkül, hogy a másik előnyhöz jutna. És mivel ez nem lehetséges, egyik ember megakadályozza a másikat terve megvalósításában, és a „peremember” tovább vegetálhat. Jelenleg azonban a helyzet a

¹⁴⁹⁰ Magyar Hirlap, 5. évfolyam, 1895-11-21 / 319. szám

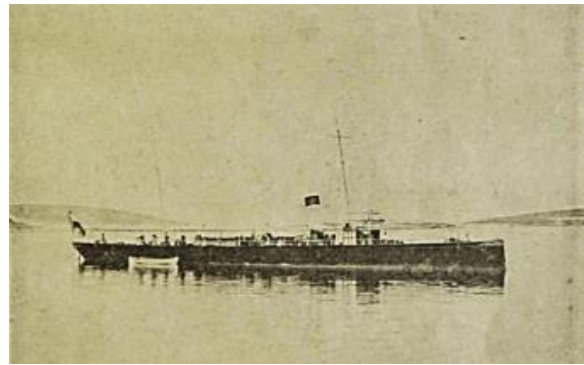
¹⁴⁹¹ Nemzet, 14. évfolyam, 1895-11-16 / 4754. szám

¹⁴⁹² Das interessante Blatt, Januar-Juni 1896-01-02

legaggasztóbb. Kis-Ázsiában véres felfordulás van, a fővárosban forradalmi párt alakult. A szultán örökösei várják a halálát, és összegyűltek a haldokló ágya körül. Minden európai állam, amely beleszól a birodalom közelgő összeomlásához, hadihajókat küldött a Levantára, és minden állam flottája Kis-Ázsia és Görögország vizein cirkál. Ausztria is osztagot küldött Levantába, egyrészt nagykövete követeléseinek erősítésére, másrészt a monarchia Törökországban tartózkodó polgárainak támogatására. Monarchiánkat számos politikai és kereskedelmi érdek köti szorosan Kelethez, és legfontosabb tengeri kikötőnk, Trieszt szinte napi kapcsolatban áll vele a „Lloyd” hajóin keresztül. A század kiküldése tehát politikai szükségszerűség volt. Illusztrációinkon most egy képet mutatunk be arról a négy hadihajóról, amelyekből az osztrák-magyar Escadre áll, a trieszti Circovich tengerészfőnök kiváló fényképei alapján. Az Escadre a k parancsnoksága alatt áll. u. f. A Contre-Admirals von Treuenwart hajója és a zászlóshajója a „Kaiserin Elisabeth” haditengerészetünk egyik legmodernebb páncélosa, amelyen Franz Ferdinand Austria d'Este főherceg világméretű útját megtette. A második hajó, a „Tegetthoff” régebbi kialakítású, de modernizált kazamathajók egyike, és mára kiváló szolgálatot nyújt, míg a „Donau” korvett karcsú köztelével a külföldi utakra igen alkalmas. Ezzel szemben a „Bliß” torpedóvadász az egyik legmodernebb és leggyorsabb hajó ebben az osztályban, ezért futárhajóként is használják. Ausztria-Magyarország levantei flottája tehát méltóan képviseli a monarchiát, és mindenütt, így a közelmúltban Athénban is ünnepélyesen fogadták és megcsodálták hadihajóinkat.

SMS Kaiserin Elisabeth

SMS Bliß

1896.01.02-án a levantei hajóraj (Kaiserin Elisabeth, Tegetthoff és a Blitz) Szalonikibe (Theszaloniki) érkezett.¹⁴⁹³

1896.01.25-én (valójában 14-én) elhagyták Szalonikit és Syra-ba hajóztak,¹⁴⁹⁴ ahol 1896.01.16-30-között horgonyzott.

1896.01.31-én rövid időre befutott Szmirnába majd tovább indult.

1896.02.01-03-án a levantei hajóraj Lemnos szigeténél (Mudros öböl) volt.¹⁴⁹⁵

1896.02.04-16-a között Szmirna-ban járt, ahol megjavították rajta egy géphibát.¹⁴⁹⁶

1896.02.17-én az SMS Tegetthoff Rodosz szigetéhez érkezett meg. Innét 19-én hajózott tovább N. Marmirizába, ahol egy napig volt 20-án. A Kaiser Elisabeth 18-án Alexandrettába érkezett, ahol három napig maradt. A Donau 18-án N. Marmirizába (Marmissába, Marmaris Rodosztól északra a török partokon) érkezett.¹⁴⁹⁷

1896.02.23-án a Tegetthoff befutott Naupliába (Korinthoszi félszigeten), ahol három napot marad. Itt találkozott a Blitz-el. A Kaiserin Elisabeth pedig Caneába (Candia – Kréta) érkezett három napra.¹⁴⁹⁸

¹⁴⁹³ Prager Tagblatt, Januar 1896-01-03

¹⁴⁹⁴ Pester Lloyd, (Jahrgang 43, nr. 1896-01-26 / nr. 23

¹⁴⁹⁵ Neuigkeits-Welt-Blatt, Februar 1896-02-05

¹⁴⁹⁶ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁴⁹⁷ Grazer Tagblatt, Februar 1896-02-20

¹⁴⁹⁸ Grazer Tagblatt, Februar 1896-02-25

A Tegetthoff 1896.02.26-án hajózott innét tovább.

1896.02.28-án a Tegetthoff Pylosba (Navarin-öböl Pülosz) érkezett és ott három napig marad. A Kaiserin Elisabeth Suda-öbölből a Kephalon szigeti Angostoliba ment.¹⁴⁹⁹ Más forrás szerint, Pylos-t 1896.03.02-án hagyta el.

1896.03.03-16-ban Teodo, Gravosa, Lissa, volt az útvonala. Zárában elveszítette az egyik horgonyát és egy bűvár hirtelen balesetben meghalt.¹⁵⁰⁰

1896.03.21-24 között a hazatérő levantei hajóraj Zárában volt, majd elhajóztak észak felé.¹⁵⁰¹

1896.03.26-án megérkezett Polába.

1896.04.01-én Spaun admirális zászlóshajója,¹⁵⁰² A Nyári Hajóraj élén. Az ekkor végrehajtott gyakorlatok során a Franciaországtól átvett új módszerek gyakorolták, és a Seller féle éjszakai jelzőberendezés katonai kipróbálását is elvégezték. Menet közbeni hiányosságot tapasztaltak a hajón.

1896.07.20-án a Hajórajjal Gravosába érkezett. Megünnepezték a Lissai ütközet napját.

1896.08.15-én a Hajóraj utolsó hajójaként leszerelték. Iskolahajóként szolgált tovább Polában.

1897.

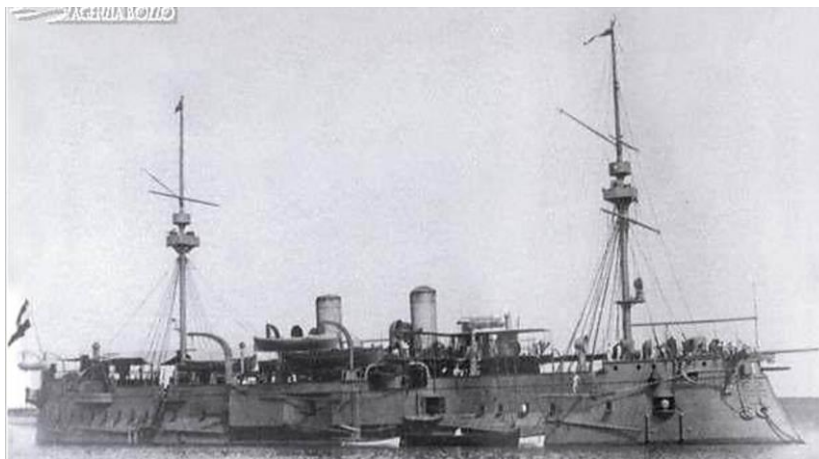
Ettől az évtől kezdve, őrhajó Polában.

Ebben az évben még mindig a flotta legnagyobb hajója a maga 7390 tonnájával.¹⁵⁰³

1897-ben Polában tartózkodott, mint őrhajó. Megnagyobbították a kormánylapátját. Átépítették a lőszerkamrák hűtőrendszerét.¹⁵⁰⁴

1900.

1900.06.30. – 1900.09.09. között a Nyári Hajórajban szolgált, azután pedig őrhajóként.

A Tegetthoff, feltehetőleg 1900-ban¹⁵⁰⁵

1901.

1901.06.03. – 1901.07.03 között a Nyári Hajóraj kötelékében Dalmáciába hajózott, majd őrhajóként szolgált.

A júniusi nyári hadgyakorlaton a Tartalék Század tagja az SMS Kaiser Karl VI. páncélos cirkálóval és az SMS Kaiser Franz Joseph I. védett cirkálóval együtt.

1902-ben még mindig aktív harci feladatokra szánták és hatékonyak tartották.¹⁵⁰⁶

¹⁴⁹⁹ Grazer Tagblatt, Februar 1896-02-29

Deutschösterreichische Tages-Zeitung, Februar 1896-02-29

¹⁵⁰⁰ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁵⁰¹ Deutsches Volksblatt, März 1896-03-25

¹⁵⁰² Pester Lloyd, September Jahrgang 43, nr. 1896-09-10 / nr. 220

¹⁵⁰³ Magyar Hirlap, 7. évfolyam, 1897-03-18 / 77. szám

¹⁵⁰⁴ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁵⁰⁵ http://www.agenziabozzo.it/navi_da_guerra/c-navi%20da%20guerra/C-2265_TEGETTHOFF_1878_corazzata_KuK_Austria_alla_fonda_fiancata_tribordo_1900.htm

¹⁵⁰⁶ Innsbrucker Nachrichten, Oktober 1902-10-03

1904.

1904-ben Triesztbe hajózott az Erzherzog Friedrich-el.

1905.

Az Osztrák-Magyar flottáról:

más tengeri erők már 14-15 000 tonnás hajókat építenek. A haditengerészeti költségvetés fájdalmas megszorítása átmeneti megoldásokra kényszerítette a flottát. Viszonylag jól felfegyverettek a hajók: 4 db 24 centiméteres, 6 db 15 centis, 16 gyorstüzelésű ágyúval, de sajnos nincs 7 centiméteres lövegünk elég, amelyek önmagukban is hatásosak a nagyobb torpedócsónakok ellen. Három csatahajónk van: „Rudolf”, „Stephanie” és „Tegetthoff”. A „Tegetthoff” 1878-ból származik, és csak vaspáncélzattal van ellátva; a másik kettő olyan lassan és ügyetlenül épült fel, hogy nem lehet velük mit kezdeni.¹⁵⁰⁷ Így érthető, hogy a toronypáncélosok léte ellenére, miért a Custoza és a Tegetthoff alkotja a flotta fő ütőerejét.

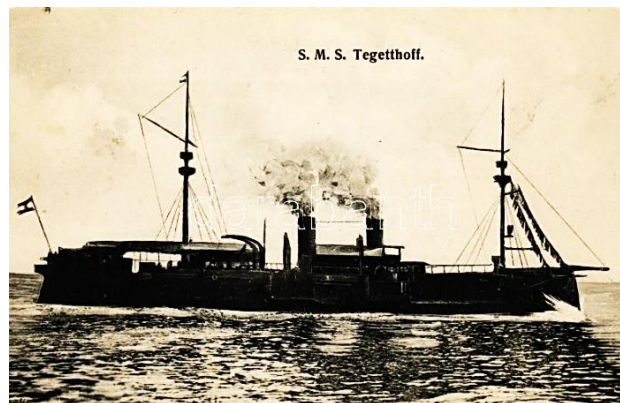
1906.

Kikötői őrhajó Polában.

1906.01.24-én a császár jóváhagyta a Flotta jegyzékéből való törlését, mint aktív hadihajó.

A haditengerészet szaporítása. Budapest, október 4. "A jövő évi közös költségvetésről azt jelentik Bécsből, hogy a haditengerészet vezetőségének csakugyan sikerült a kiadásokat tízmillió korona rendkívüli szükséglettel emelni. A tengerészeti parancsnok a flotta fejlesztésére huszonötmilliót kért és a közös minisztertanácson meg is szavaztak tízmillió koronát, mint alsó részletet erre a célra. Ebből az összegből újjáépítik az immár közel huszonötéves Kronprinz I.Rudolf, Kronprincessin Stephanie és Tegetthoff nevű nagy, 14—15,000 tonnás csatahajókat, építenek egy 3500 tonnás cirkálóját és egy nagy hajójavító dokkot.¹⁵⁰⁸ A Tegetthoff ekkor jóval kisebb. Itt ismét költségvetési turpisság áll fenn. A régi hajóra vesznek fel pénzt, de közben egy új hajó megépítését tervezik. Ez annál inkább így van, mert 1906-ban a Rudolf, Stefánia és Tegetthoff páncélosokat, mint elavult hajókat tartották számon.¹⁵⁰⁹ A Gazdasági Mérnök című újság pedig végre leírta, hogy a pénz 14 – 15 000 tonnás új hajók építésére kell.¹⁵¹⁰

1908.

Pola 1908.09.21

1909.

Helyi partvédelmi célokra használják a következő két csatahajót: Kronprinz Erzherzog Rudolf (6000), Kronprincessin Erzherzogin Stephanie (5100). És a következő három kazamata-hajót: Tegetthoff (7500), Custoza (7100), Albrecht (5900).¹⁵¹¹

„A »tartalék hajóraj« Müller-Elblein ellentengernagy vezetése alatt a »Habsburg« osztály három hajójából, a »Kaiser Karl VI« cirkálóból, a »Zenta« kis cirkálóból és a »Magnet« torpedójáró műből

¹⁵⁰⁷ Grazer Volksblatt, November 1905-11-30

¹⁵⁰⁸ Pesti Napló, 57. évfolyam, 1906-10-05 / 273. szám

¹⁵⁰⁹ Világ-krónika, 30. évfolyam, 1906 / 44. szám

¹⁵¹⁰ Gazdasági Mérnök, 30. évfolyam, 1906-11-04 / 44. szám

¹⁵¹¹ Kincses Kalendárium, 1909 A haditengerészet

állott, a »Sen« mellékhajóval együtt, mely utóbbi nem hadicélokra, hanem a vitorlázásban való kiképzésre szolgált. Az elmúlt év március havában a háború kitörésével fenyegető viszonyok csak látszólag nem érintették oly közről a cs. és kir. haditengerészetet. Az előkészületek és az elrendelt biztonsági rendszabályok végrehajtása épp oly csendben s ugyanazzal a céltudatos biztossággal történt, mint a hadseregben. A behívott kb. 10.000 tartalékos csak 5"/s hiánnyal (holott 20"/^o-ra számítottak) a legrövidebb idő alatt bevonult, azonkívül számosan önként is jelentkeztek. A legénységnek ily pontos bevonulása mellett a tartalék hajóraj 24 óra alatt, további négy nap alatt pedig az egész hajóhad — beleértve a »Tegetthoff«, »Kronprinz Rudolf« és »Kronprinzessin Stefanie«, elavult páncélosokból alkotott, partmenti hajóosztályt (Küsten-Division) rendelkezésre készen állott.¹⁵¹²

1912.

Jelen volt az új SMS Tegetthoff dreadnought vízrebocsátásánál Triesztben.

1912.03.21-én átkeresztelték SMS Mars névre, mert hadrendbe állt az új SMS Tegetthoff dreadnought. Ezt követően, többnyire mint polai kikötői őrhajó állomásozott a Fasana-csatornában. Később a tengerész tisztjelöltek és az altisztek kiképzőhajója lett.

1914-1916-ban őrhajó.

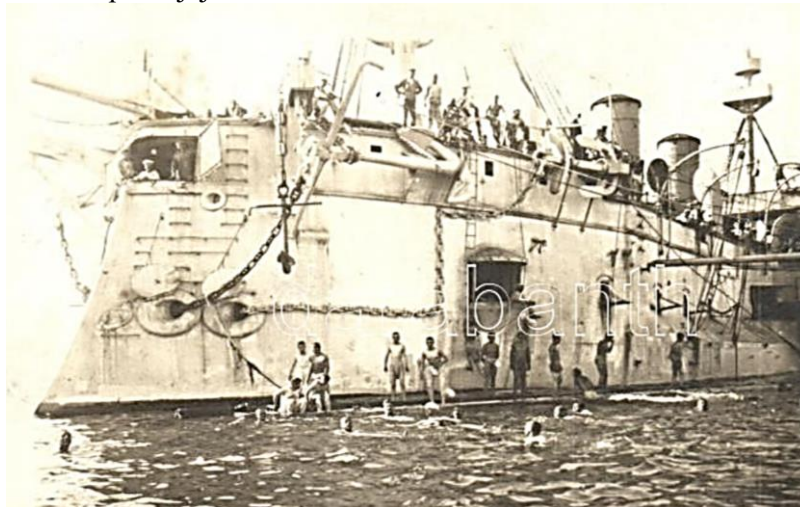
A Mars (korábban Tegetthoff) kazamatahajót kísérőhajóként biztosították a St. Catarina haditengerészeti repülő állomásra 1914 körül.¹⁵¹³

Az isztriai Rovinj (Rovigno) területéhez összesen 19 kisebb-nagyobb sziget tartozik, melyek közül a Szent Katalin és Szent András-sziget a legnagyobbak és legnevezetesebbek.

1916.11.02-án 03.00 kor két torpedóalátatot kapott a tat jobboldalán, de egyik sem robbant fel.¹⁵¹⁴

1917.

Ettől kezdve kadétko kiképzőhajója lett.

SMS Mars kiképzőhajó¹⁵¹⁵

1918.

Lakóhajóvá minősítették át.

1920.

Lebontották Olaszországban.

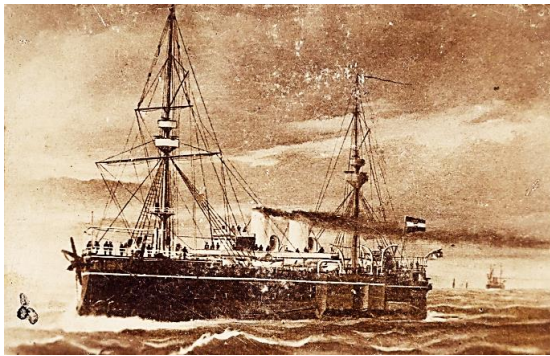
¹⁵¹² Magyar Katonai Közlöny, 1910 (3. évfolyam) Haditengerészetünk az 1909. évben. Ismerteti Marton Aladár százados

¹⁵¹³ <https://forum-marinearchiv.de/smf/index.php?topic=17075.0>

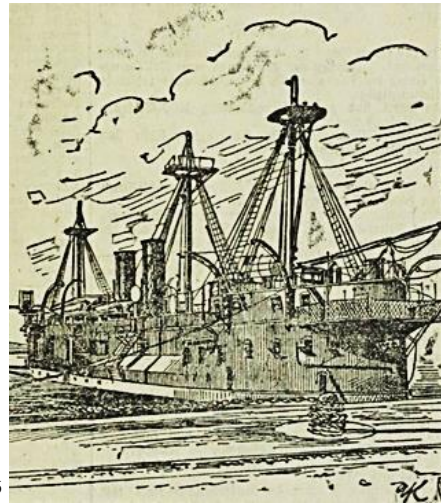
Linzer Volksblatt, April 1914-04-12

¹⁵¹⁴ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁵¹⁵ <https://www.darabanth.com/hu/gyorsarveres/276/kategoriak~Kepeslapok/Hadihajok~119/SMS-Mars-ex-SMS-Tegetthoff-az-osztrak-magyar-haditengereszet-kikepzohajoja-furdozo-tenger~II1411540>

1516

1517

Parancsnoka:

1884-1885 báró Hermann von Spaun sorhajókapitány, későbbi tengerészeti főparancsnok¹⁵¹⁸

1889 Treuenwarter Seemann Károly sorhajókapitány aki ellentengernaggyá 1892-ben lett.¹⁵¹⁹

1895 Sachs Mór sorhajókapitány¹⁵²⁰

1895 Speißler v. Oltramar¹⁵²¹

1896-ban Anton Haus (utóbb nagyadmirális) a hajó tisztje volt.¹⁵²²

1900 wellstaedti Beck Gyula¹⁵²³

1900. C. Julius Bendler von Wellstädt¹⁵²⁴

Admirálisok:

1884 Monfroni ellentengernagy

1896 Spaun admirális

¹⁵¹⁶ <https://muzeumantikvarium.hu/item/-55-5515>

¹⁵¹⁷ Neugkeits-Welt-Blatt, März 1906-03-08

¹⁵¹⁸ Képes Folyóirat - A Vasárnapi Ujság füzetekben 24. kötet (Budapest, 1898)

¹⁵¹⁹ Vasárnapi Ujság - 1895-12-15 / 50. szám

¹⁵²⁰ Vasárnapi Ujság - 1895-12-15 / 50. szám

¹⁵²¹ Neugkeits-Welt-Blatt, Mai 1895-05-12

¹⁵²² Cetinjer Zeitung, Januar-Juni 1917-02-11

¹⁵²³ Alkotmány, 5. évfolyam, 1900-07-27 / 177. szám

¹⁵²⁴ Grazer Tagblatt, Juli 1900-07-11